

Țara Noastră

FONDATOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VIII No. 9

20 MARTIE 1927

in acest număr : Un pas înainte de *Alex. Hodos*; Drumul pierdut, poezie de *Adrian Maniu*; O iarnă la Bugaz, poezie de *Mihail Munteanu*; Spre stări normale de *P. Nemoianu*; Aburi roșii, de *Vintilă Russu Șirianu*; Dalmatina de *Ion Gorun*; Basarabia în lumina intereselor europene de *A. A. Bardescu*; Gogol de *G. M. Ivanov*; Cronica teatrală de *T. Argezi*; Chestiunea Basarabiei și dreptul internațional de *Ion Balint*; Insemnări: O fericită întoarcere; Hotarul latinătății; Legea presei; D. dr. Lupu și Presa; Centenarul romantismului; Intre hoțigari și *Mussolini*.

KOLOZSVÁRI M. KIR. GAZDASÁGI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

szám.

BUCUREȘTI

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STRADA DONICI No. 6

Un exemplar 10 Lei

Țara Noastră

KOLOZSVÁRI M. KIR. GAZDASÁGI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

szám.

Un pas înainte

Prin contopirea grupului parlamentar ardelean de sub prezența d-lui Vasile Goldiș cu partidul poporului, s'a făcut un pas înainte în procesul de simplificare a luptelor noastre politice. Nu numai, pentru că prin aceste adevăruri se înregistrează un apreciazabil spor de forțe în sânul unei organizații politice, chemată astăzi să conducă destinele țării, dar mai ales, pentru că această nouă biruință a ideii de unitate în viața publică românească e destinată să limpezească și mai mult încă orientarea Ardealului în politica României-întregite.

Acum șapte ani, când cei dintâi reprezentanți ai acestei provincii, aleși pe baza unui simulacru de vot universal, descindeau la București în prima Constituantă unde se întâlneau trimișii tuturor ținuturilor românești, problema s'a pus dela început.

Cei cari au crezut, că Ardealul poate să rămână izolat politicește, separându-și interesele sale de cele ale vechiului Regat în deosebi, nu se preocupau prea mult de nevoia unei grabnice unificări. Ei își făceau o socoteală foarte simplistă și tot atât de egoistă în același timp. Ei ziceau așa: În vechiul Regat, unde a existat vreme de jumătate de veac o viață de stat românească opinia publică e împărțită în diferite partide, cari se războiesc între ele pentru dobândirea puterii. Ce ar fi, dacă Ardealul ar rămâne un simplu spectator în fața acestor frământări, dacă nu s'ar interesa prea mult de ele și dacă, păstrându-și solidaritatea politică din epoca de rezistență națională în contra pericolului maghiar, ar colabora, pe rând, cu toate grupările de dincolo de Carpați, pe cari capriciul simpatiei populare le-ar face să se perinde la cârmă.

Socoteala acesta, care pornea dintr'un spirit de autoconservare a unor avantagii personale, și care nu dovedea o înțelegere

prea generoasă a îndatoririlor față de patria nouă, nu s'a putut realiza din motive, pe cari nu numai odată le-am deslușit în paginile acestei reviste. Soluția separatismului provincial nu era nici morală, nici logică. Desfășurarea năvalnică e evenimentelor din primii ani ai Unirii a risipit-o, cum s'ar risipi o casă întocmită din nisip sub revărsarea apelor primăverii. Nu se putea menține, împotriva Bucureștilor, solidaritatea pe care o adoptasem împotriva Budapestei, chiar dacă anumiți frunțași de acasă s'ar fi arătat atât de generoși, încât să schimbe ostilitatea de altădată în frățească indiferență.

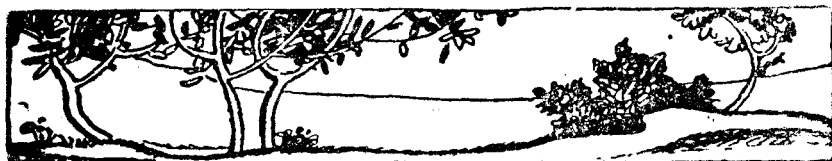
În opunere cu aceste proiecte, pe cât de calculate pe atât de iluzorii, s'au ridicat și alte glasuri de ardeleni, cari au propovăduit cu un ireproșabil curaj, participarea activă și deplină a Ardealului în politica generală a României-întregite, pe deasupra hotarelor dărmate. S'a vorbit atunci despre libera circulație a energiilor pe tot cuprinsul țării. S'a pornit lupta împotriva neînțelegătorilor, cari se încumetau să mai păstreze o vamă sufletească la Predeal și încercau să-și aranjeze un bârlog din așchiile stâlpilor de frontieră doborâți pentru totdeauna. În fine, s'a pomenit despre necesitatea unei tovărășii politice a românilor de pretutindeni, ca o consecință normală a vieții de stat unitare, care începea să se înfiripe.

Așa dar, aceia cari nu-și închipuiau nicio clipă, că vreuna din provinciile românești ar putea revendica cea mai slabă umbră de guvernare autonomă — căci ei vedeau toate destinele noastre românești suprapuse pentru vecie — înțelegeau să tragă toate concluziile acestor credințe, și să ceară, nu grupări răzlețe provinciale, tratând între ele alcătuirea unor guverne improvizate din bucățele, ci partide unitare, cu rădăcini înfipte pe toată suprafața României-întregite, cari să înfățișeze imaginea unui stat omogen, ale cărui năzuinți sunt comune fiecăruia dintre cetățenii lui. Din frământarea acestor idei, a luat naștere atunci partidul poporului. La început, ardelenii cari au pus la cale această sinceră și definitivă întovărășire au fost întâmpinați cu multe vorbe de ocară. Cel puțin, apărătorii separatismului provincial, ale căror planuri se cam încurcau, i-au numit, deadreptul, trădători.

Încetul cu încetul, îndărătnicia lor a fost, totuși, înfrântă. Așa zișii moștenitori ai partidului național din Ardeal, în frunte cu d. Iuliu Maniu, după un scurt acces de regionalism fără urmări grave, s'au simțit nevoiți, cum s'a văzut, să se arunce în brațele țărănișmului, ca să scape de pieire. Câțiva s'au îndreptat, înai practici, spre băncile primitive ale partidului liberal. Cei mai mulți, însă, astăzi, se găsesc în tabăra Generalului Averescu, servind aci drapelul ordinii și al ideii naționale...

Iar dacă ne aducem aminte, că drumul acesta a fost cel arătat de d. Octavian Goga, încă din anul 1920, avem dreptul să spunem că satisfacția noastră e deplină și nădejile noastre sunt mântuite.

Alexandru Hodoș

Drumul pierdut

*Intre povârnişuri nepezi de ţarm năruit
Negre ziduri căzuseră în argint de lună
Tropotul calului deşteptase un drum ce răsună
Prin întunericul, trist nemărginit.*

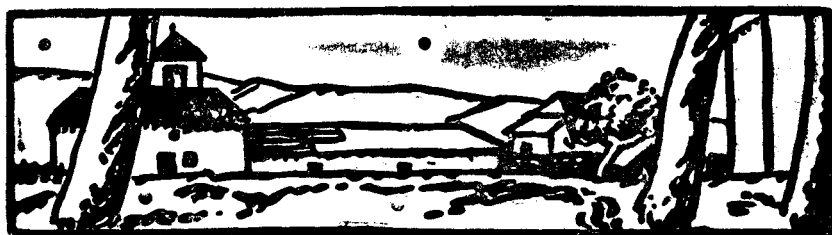
*Ierburi încenuşate de pulberea secetelor
Ascundeau ghicite altare şi morminte.
Blestema străbuna bufniţă cuminte
In singurătate de sfârşit a lumilor.*

*Apoi trecu o şoaptă deasupra ş, inilor
— nici a frunzelor, nici a vieţii —
Şi undiri albe în giulgiu ceţii
S'au şters printre urmele ruinelor.*

*Galbenă tuna intra în pieptul dealului
Ca o comoară ce în pământ se ascunde.
Cine-va din întunecime — nu ştiu de unde —
Imi îmbia un ban cu chipul Cezarului.*

Adrian Maniu

O iarnă la Bugaz

*Mi-am părăsit orașul, trist, odată
Cu fructe 'ngălbenite pe obraz
Ca să-mi îngheț o patimă 'ncordată
In zgomotul de apă, la Bugaz.*

*O liniște de crudă renunțare
Cu suflet chinuit m'am dus să cer
In liniștea ungherului de mare
La postul de prieten grănicer.*

*Bugazul! îl citeam demult pe hartă
Cu degetul trecând spre răsărit...
Un punct era: dar pe nisip e artă
De-un meșter de icoane plăzmuț.*

*Icoană mi-a rămas deatuncea, mie,
Icoană de zăpadă și nisip
Pe care pescărușii 'n stol... o mie!
Cu zborul lor mă 'nsufleteau, să țip.*

*Dar rațele sălbatice, rebele,
Pe apă când pluteau fără de rost,
Se risipeau în globuri de mărgele
Subt gloanțele plecate de la post.*

*Cu ochii 'ncărbuniți cătam pe mare,
Prin valurile 'n spasm diavolesc,
Spre partea unde soarele răsare
Sclipirea unui vis s'o deslușesc.*

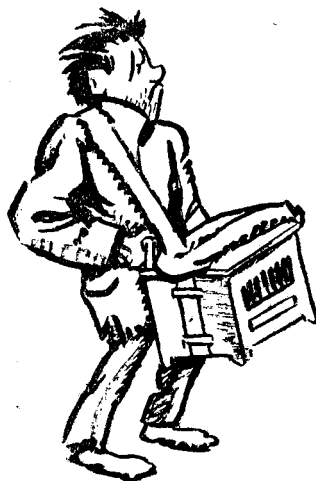
*O, visul meu, sălbatica-mi iubire
Pentru o stea ce n'avea colț pe cer,
e-am blestemat adesea, în neștire,
La postul de prieten grănicer.*

*Icoană mi-a rămas Bugazu 'n suflet,
Pe vaetul stingher de muribund...
Mi-aș duce acolo ultimul răsuflet,
In valurile mării să-l scufund...*

Mihail Munteanu

Chișinău, Octombrie 1926.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Spre stări normale

Când generalul Averescu a constatat dela înălțimea tribunei parlamentare, mai acum câțva timp, că nervozitatea post-belică a ajuns în declin, a rostit un mare adevăr. Deși îmbucurătoarea constatare se refera la incinta Camerei, în care, într'adevăr, în ultimul an s'a înstăpânit o normală și civilizată atmosferă, din fericire fenomenul se poate identifica pe toată linia, începând cu manifestările rudimentare ale vieții noastre publice și până sus, la formele ei reprezentative, cum este Parlamentul.

Să ne aducem aminte de aparițiile morbide din primele zile de după războiu și revoluție!

Pașnicei și patriarhalei vieți rurale îi luase locul una plină de agitații, întreținută de lozinci magice, răsărite din războiu, sau împrumutate prin contact dela alte popoare, și într'un caz și într'altul încurajate de o libertate încă nebuloasă. Cu lozincele s'au schimbat și oamenii astfel că cei din urmă au devenit cei dintâi și în viața publică. Au ajuns primari nu cei cari prezentau garanții materiale și morale, ci aceia despre cari se credea că, istoviți fiind de mizerii, vor putea face minuni pentru semenii lor, prin simpla înțelegere a durerilor celor mulți. În primii ani de după războiu viața publică s'a răzimat exclusiv pe stâlpi sentimentali, proptiți și ei de o libertate confuză, ignorând cu totul realitatea. Dar vremea, acest mare doctor al tuturor boalelor, în nu mai puțin de opt ani a lecut răul. Valurile tulburi s'au retras cu desăvârșire din câmpul nostru rural, lăsând în urma lor doar câteva insule de nămol. În aspra luptă a vieții, singur sentimentul s'a dovedit a fi un aliment cu totul insuficient. Tradiția a trebuit să reintre în drepturile ei seculare și în fruntea satelor noastre

se reșează, ca mai de mult, munca și considerația cari, la rândul lor, vor cere acelaș lucru din afară, exigențe de pe urma cărora va rezulta armonia și consolidarea întregii vieți publice.

Dispozițiunii sufletești a celor de jos, va trebui să se conformeze, în mod forțat, și politica de partid. Cei din urmă ajunși cei dintâi — electorii și demagogii de profesie — vor trebui să dispară din cadrele partidelor sau să fie reduși la adevărata lor valoare, pentrucă, încetul cu încetul, nimeni nu va mai crede în fericirea înfăptuită prin vorbe: «Iakirdi i le pilaf olmaz» ¹⁾, zice cu multă dreptate turcul. În drumul lor de retragere, acești vânturători de vorbe vor mai căuta câte-un adăpost, vor mai încerca să-și justifice existența pitiți dupa interese sau disciplină de partid, dar numai temporar, pentrucă leneșul și netrebnicul se bagă de seamă și în semiîntunerecul pivniței, nu numai în câmpul deschis și luminat de razele dogoritoare ale soarelui de vară.

Purificarea vieții de partid ni se pare că va constitui ultima etapă, și cea mai grea, a consolidării noastre publice. Procesul a început, dar nu s'a încheiat încă. La 1927 nu mai pleacă din fruntea județului prefectul, pentrucă un elector oarecare a lovit cu pumnul în masă, ca în primii ani de după războiu și nici nu va fi luat în lista candidaților la deputație. Tabla valorilor s'a afișat și nu peste mult se va putea distinge cu ochiul liber de către oricine. Electorul incult dar guraliv comunal nu mai contează sub raportul opiniei publice județene și cu atât mai puțin sub raport general. Distanța îl mai îndeamnă să lege speranțe de câte o înjurătură, de un proces-verbal, de câte-un memoriu adresat centrului împotriva celor mai fericiți decât el, până când în cele din urmă demisia, disidența sau dezertarea, însoțită de un slab ecou, nu-l va cufunda în anonimatul de unde a eșit.

În interesul progresul acestei țări și chiar acela al partidelor, oamenii politici trebuie să se împace cu gândul să desli-pirea câtorva indivizi de felul acestora nu constituie o pierdere, ci un adevărat câștig pentru partid; aceasta constituie o evoluare în spre bine a partidului.

O viață politică normală nu se poate baza pe satisfacerea și respectarea dorințelor fiecărui membru al partidului. Dacă acesta ar fi rostul partidelor, atunci nu s'ar mai putea concepe existența unui partid numeros. După această concepție, partidul n'ar mai fi un instrument de guvernare, ci un lagăr în care soldații veșnic s'ar lupta întreolaltă, pentrucă pofta individului este nebănuită și nemăsurată. Cunoaștem cazuri, unde învățători refugiați din Macedonia, stabiliți și avansați profesori de liceu în Ardeal de abia doi-trei ani, încearcă să doboare organizațiuni întregi județene compuse din autohtoni probați și respectați, sau când un obscur ciobotar, sprijinit pe admirația și devotamentul celor vre-o douăzeci de colegi de breaslă, discută cu domnii Averescu și Brătianu, bine înțeles dela distanță, mai abitir decât Trozki.

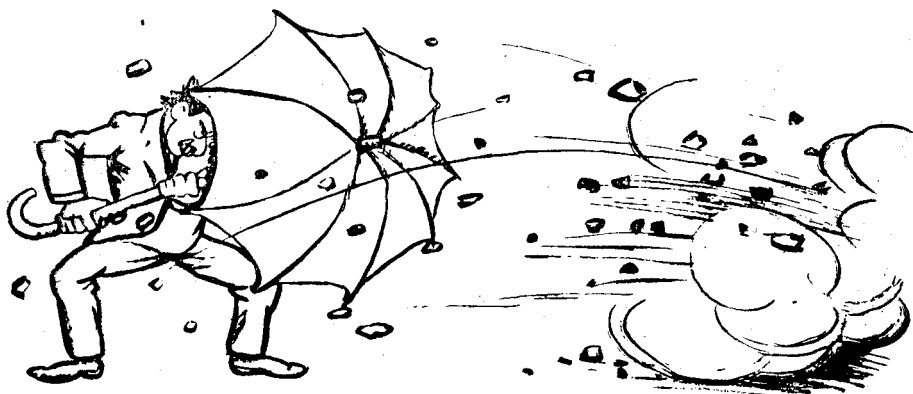
1) Cu vorba nu se face pilaful!

Preocuparea unui partid, deci, nu poate fi în individul — aceasta e treaba religiei și a pedagogului — ci colectivitatea, căreia să-i consacre toată munca, toată sollicitudinea. Urmărirea acestui ideal pe cei neapți din punct de vedere sufleteș, moral sau intelectual, obișnuți ca fruntașul politic să-i între măcar odată pe zi în casă și să-l întrebe de sănătate și nevoi, evident, nu-i va entusiasma și mulțumi. Pozând pe nedreptățiți, după oarecare gălăgie se vor retrage din partid, fără însă ca în urma lor să lase vre-o pierdere.

Idealurile colective, munca reală și pricepută și tabla valorilor, constituie cea mai mare primejdie pentru zestrea partidelor scoasă la iveală de vremurile tulburi de după războiu, dar și cea mai sigură bază de existență a lor și a țării. Să nu ne fie frică, deci, a ne cotorosi de această zestre...

P. Nemoiana

Aburi roșii

Arde în vâlvătăi o casă mare. Focul a mistuit clădirea până în temelii; au căzut pârâind grinzile la pământ, s'a năruit în țărână tot ce poate mânca focul... Pe urmă încet încet, sbucirile scad, flacăra se lasă tot mai jos: o înghite pământul.

Focul pare că s'a stins.

Dar la cea dintâi umbră prielnică a serii, din incendiul ce părea învins, se ridică în întuneric aburi roșii...

Acesta este spectacolul pe care îl dăruiește lumii foarte dornice de liniște, de zece ani încoace, Rusia Sovietică.

În politica dintre State, ca și în politica internă, sunt anume fapte ori evenimente care au darul de a lămuri dedesubturi sau de a limpezi echivocuri.

Recentul act al Italiei, prin care patria lui Mussolini a ratificat unirea Basarabiei cu patria-mamă, a fost unul din aceste evenimente clarificatoare.

Atitudinea consorțiului bolșevic de peste Nistru, cu acest prilej, a fost ocazia ocazională — ca să vorbim în termeni filosofici — a unor noi edificări în opinia publică mondială, în ce privește indicele de mentalitate care domnește în proaspăta republică a tovarășului Apfelbaum. ¶

Bănuelile bine întemeiate ale Angliei, părerile de mult exprimate ale Franței și chiar suspiciunile până aci încă nevânturate ale Italiei, s'au întâlnit cu prilejul actului dela 8 Martie, într'un concert armonios ale cărui acorduri nu credem că sunt menite a mângâia prea plăcut urechile stăpânitorilor de azi ai Rusiei.

Persistența cu care — la intervale semnificative — din incendiul dement isbucnit la 1917, se ridică la umbră prielnică aburii roșii, a sfârșit prin a deschide hotărît ochii Europei.

Intreaga opinie publică apusană, concentrată prin comentariile asupra ratificării unirii Basarabiei, recunoaște în deplin a-

cord ceea ce am spune românește și simplu: cu sovietele nu e nimic de făcut.

Peste încercările făcute rând pe rând — și nu importă aci din ce motive — de Franța, de Anglia sau de Italia, spre o colaborare cu lumea civilizată, de peste Nistru a trecut tot de atâtea ori, duhneala aburilor roșii.

La buna credință, Sovietele au răspuns mereu cu perfidia oribilă a oamenilor cari trăiesc *in afară de lege*, cu lucrături piezișe strecurate în însăși inima țărilor cari încercau riscata operație.

Epoca guvernării lui Lloyd George în Anglia și rezultatele anchetei făcute de *American Federation of Labour*, pot spune multe în această privință.

Și astfel, cinismul de aventurieri fără stare civilă avuabilă, din care se compune azi mecanismul bolșevic, a dus la un lucru al cărui înțeles numai poate fi eludat de nimeni: față de Rusia Sovietică, statele se găsesc azi în situația de acum opt ani când se afirma necesitatea «*cordonului sanitar*».

Azi el se numește «*cruciada patriilor*» împotriva invaziei roșii.

Anglia — care a simțit usturătoare efectul dezastros al grevei cărbunariilor, este gata de acțiune.

Așa dar, întreaga politică apuseană față de Soviete se găsește azi în plină revizuire.

Cât despre caracterul pe care trebuie să-l ia lupta împotriva aburului roșu, cuvintele spuse de Churchill cu prilejul comentării unui celebru pasagiu din memoriile lui Ludendorff, îl sugerează admirabil.

«Lenin a fost trimis în Rusia — zice Churchill — cum ai trimite un vas cu cultură de microbi, tifici sau holerici, pentru a otrăvi rezervoriile de apă ale unui oraș mare. Și odată la Petrograd, Lenin a chemat, de prin toate colțurile globului, necunoscuți cari stăteau ascunși în vizuini așteptând semnalul și cari au năvălit erau instrumentele turnate de o sectă formidabilă, cea mai grozavă din lume.

Și dacă sub acest aspect se consideră materialul sovietic, lupta care începe nu le prezice agrementă deosebite.

Etuva este un sălaș puțin plăcut..

V. Russu Șirianu

Dalmatina

Mergeam, pe stradele pustii ale Sibiului, spre singura farmacie deschisă noaptea, „de serviciu”; — destul de departe, în „Orașul de jos”. În buzunar aveam rețeta doctorului sas, pe care-l chemasem în miez de noapte, să vadă dacă mai putea fi vre’o scăpare pentru *Dalmatina* noastră. Medicul, până nu scrie o rețetă, crede că nu și-a făcut datoria; dar dacă a scris-o și a făcut-o, — poate să se ducă să se culce, — restul e treaba bolnavului și a celor din jurul lui. — Eu, îmi aruncasem ochii pe rețetă — din nenecire le cam cunosc —, și am înțeles numaidecât că nu era decât un paliativ, inofensiv, *ut aliquid fecisse videtur*. — Cu toate astea m’am dus, pe acel drum lung și pustiu, ca să-i aduc Dalmatinei un praf, de a cărui ineficacitate eram pe deplin convins.

De ce totuși băteam acele străzi pustii, în buzunar cu o rețetă, în care n’aveam nici cea mai mică umbră de încredere? — Eră fiindcă în momentul când bolnava m’a văzut prințând în mână rețeta doctorului, mi-a aruncat o privire rugătoare, din care trebuia să înțeleg, că de-acolo-și aștepta mântuirea... Mi-am zis atunci: — Mântuirea nu poate să fie aici, în praful acesta; dar poate să fie în credința ei de-a se mântui.

Când venisem acasă, spre seară, se liniștise în patul ei, — închisese pe jumătate ochii murmurând:

— Bine c’a venit domnu’...

Biata de ea, — credea și în domnu’, cum credea în rețetă. Dar ce putere avea *Domnu’*? Nu era cu nimic mai mare decât aceea a rețetei... Adică tot atât: credința, că un astfel de domn, și o astfel de rețetă, puteau să făptuiască minuni.

Când m’am întors, Dalmatina aiură. Nu i-am mai dat doctoria

Vedeam că starea de anemie profundă în care se găsiă, era iremediabilă. O drogă orecare, nu putea decât să-i strice.

De unde anemia aceasta? de unde? Dalmatina nu eră la mine decât de două zile. Eu bănuiam ceva, — dar chiar dacă i-și fi spus medicului bănuiala mea, din ochii lui aș fi putut să înțeleg, că orice intervenire ar fi venit prea târziu.

Nenorocita se sfârșiă de o emoragie. Cum? în ce fel? Ea strângeă buzele, par'că ar fi vrut să ascundă un secret, ce nu trebuia să-i scape și să ajungă până acolo, în Dalmația...

Dalmația! Eu n'am cunoscut-o. Aiurările fetei m'au făcut s'o cunosc:

— Nu e pădure multă, ca aici, e stâncă, — e frumos, roșu, cu soare...

Vorba ei românească o spun așa, fără să apăs asupra accentului străin, — o transcriu sau o și traduc, — căci doar în acele momente eram interpretul durerii unei muribunde.

— La noi este multe munte, — munte frumos... Priata d'Astro... Cattaro... Budua... este soare frumos.. jos este pădure... olivi... Este verde...

...Acolo este Budua, nu este mare, e frumos, e soare, — vreau întoarce acolo, — este zid împrejur. Stâncă ridică sus, mare întinde jos... Eu vreau acaza...

Dalmatina vorbiă ca în vis.

— Este oameni buni... Nu este blând... aspru este... Este oameni cinstit. Aci vorbești frumos, — nu ești cinstit, ești minți.

Intoarse ochii într'o parte și fredonă un cântec:

*Capitano, ti scongiuro
Non depor nel cimitero
Il mio corpo o nella chiesa...*

Am înțeles că eră un cântec de marinar. Poate că dalmatina a avut un iubit plecat pe mare. Plecat ca să se reîntoarcă, pe când ea își căuta norocul, în așteptare, aci în mică depărtare, unde și alte fete harnice au strâns câte ceva, ca să pună la zestreă casei viitoare.

Marinarul s'a reîntors, — sau nu s'a mai reîntors. Dar dalmatina?...

Dalmatina eră aici, pe patul ei de suferință; — marinarul aș fi vrut să-l văd undevă... și în mintea mea îl strângeam la piept... Nu sunt aceste lucruri în puterea noastră.

Dalmatina șoptiă, în limba ei de-acasă:

Tempo e di morire...

Am simțit o sfâșiere sufletească. Cui, și pentru ce s'o spun?

Dalmatina a plecat ușor capul peste umărul stâng și nu s'a mai mișcat.

Eră moartă. Dalmatina murise. Toată splendoarea țărmurilor dalmatine se evaporase. Nu mai era nimic. Nu mai eră decât corpul acesta rece, în creerul căruia se stinsese pentru totdeauna imaginea ce pare-că din vorbele ei o văzusem zugrăvită. Nu mai eră Dalmația,—nu mai eră dălmătina. Eră un trup mort,—subțire, slab,—nimica!

— Crezi tu, zic eu tovarășei mele, că un suflet ce iese din corp mai trăiește undeva?

— Nu cred,—îmi răspunse; viața unui om e ca un fenomen; apare,—dispare,—dispare fără urmă. Cine se mai întreabă ce s'a întâmplat cu un fulger, și dacă el mai trăiește undeva?—Nimenea; s'a dus, a dispărut; nu se mai întoarce acelaș. Dalmatina nu se mai întoarce acasă.

Ion Gorun

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Basarabia în lumina intereselor europene

Ratificarea de către Italia a convenției dela Paris, prin care Marile Puteri recunosc alipirea definitivă a Basarabiei la România, a provocat în presa străină comentarii multiple, ceea ce demonstrează importanța europeană a actului săvârșit de Italia.

Din punct de vedere românesc, Sfatul Țării, pronunțând Unirea Moldovei dintre Prut și Nistru cu România, se rostise definitiv. Titlurile de posesie a vechei provincii românești reîntraseră în patrimoniul național și ar fi trebuit ca întreaga țară să fie pusă la pământ — cum spunea Generalul Averescu într'un discurs rostit la Chișinău în 1920 — pentru ca aceste titluri să ne fie disputate.

Din punct de vedere internațional, însă, era o lacună în formele ce trebuiau împlinite, pentru ca Unirea Basarabiei să fie opozabilă erga omnes. Ratificarea Italiei împlinește această lacună. Cum remarcă presa engleză și franceză, în urma acestei ratificări, România se poate adresa Societății Națiunilor în cazul unei agresiuni sovietice asupra Basarabiei, cerând sprijinul și asistența acestui organism internațional.

Firește că pozițiunea politică și morală a României este fortificată prin actul Italiei.

Trebue să vedem, însă, în acest act un episod accesoriu al

marei coaliții europene pe care Anglia ar dori s'o înfăptuiască contra Sovietelor, sau un act de lealitate al primului ministru al Italiei, d. Mussolini, act virtualmente cuprins în pactul de amiciție semnat la Roma în 1926 de d-nii Mussolini și General Averescu?

Acei cari vor să diminueze, din motive de politică internă, importanța ratificării Italiei, se străduiesc s'o înfățișeze ca o consecință accesorie a cooperării italo-engleze în apele chineze.

Însă atât din comunicatul dat presei italiene de guvernul fascist, cât și din declarațiunile făcute de d. Scialoja la Geneva și din comentariile presei italiene, rezultă că ratificarea convenției asupra Basarabiei a fost un act de profundă lealitate internațională, o probă de «foarte mare amintire a Italiei față de România». Presa italiană stăruiește asupra politicei «de pură marcă italiană» pe care o face d. Mussolini și exclude «orice referire la factori străini ce ar fi putut influența asupra hotărîrii italiene». Relevând criticile cù care a fost întâmpinat pactul italo-român, ziarul «Corriere d'Italia» arată cât au fost de neîntemeiate, întru cât prin schimbul de scrisori dintre d-nii Mussolini și General Averescu «ratificarea din partea Italiei se făcuse virtual».

Intârzierea pusă de Italia în ratificarea convenției de la Paris, se explică, pe de-o parte, din partea noastră prin acea succesiune de greșeli — în a căror examinare nu intrăm — care a dus la răcirea relațiunilor italo-române, iar din partea Italiei prin dorința, manifestată în ultimul timp, de a profita de bunele relații italo-sovietice, pentru a lăsa deschisă posibilitatea unui acord direct între Rusia și România — aceasta, scriu ziarele italiene, dintr'un sentiment de amiciție pentru România și «dintr'o viziune de înțeleaptă lealitate». Când s'a format convingerea că această posibilitate este exclusă, Italia a ratificat. Dar, atât din declarațiunile guvernului italian, cât și din acelea ale guvernului român, rezultă că acest act n'are un caracter de ostilitate față de Rusia și cu acest prilej, odată mai mult, România a oferit vecinei sale de la Est, un pact de neagresiune.

Ar fi inexplicabilă această ofertă, dacă ratificarea ar face parte dintr'un plan general de izolare a Rusiei.

Desigur, există o tensiune în raporturile anglo-sovietice, dar de aci până la o acțiune de izolare, este o distanță, pe care diplomația britanică n'a parcurs-o. Vecina noastră dela Nord, Polonia, care prin vecinătatea ei cu Rusia și prin relațiile ei po-

litice, o importanță egală cu a noastră, din punct de punct de vedere european. Nu se poate tăgădui că opinia engleză a evoluat și că dacă în 1920 d. Lloyd George ar fi abandonat Polonia soartei tragice, în 1927 d. Chamberlain consideră Polonia ca «una din coloanele ordinii europene și a păcii». Dar, ministrul de externe al Poloniei a declarat că «niciun fapt nu s'a produs care să aibă cea mai mică asemănare cu o apropiere anglo-poloneză într'un scop de ostilitate, contra oricui». Iar la 4 Martie, într'un comunicat publicat de presa franceză, se spunea: «A circulat zvonul că o înțelegere era în curs de preparațiune, între Polonia și Anglia, înțelegere care ar fi îndreptată contra Rusiei. Acest zvon este cu atât mai inexact cu cât convorbirile între Moscova și Varșovia urmează cu scopul încheerii unui pact de neagresiune».

Trebue să ne bucurăm, ca aliați, de acest reviriment în favoarea Poloniei. Cu prilejul ratificării convenției dela Paris, un ziar polonez («Glos Pravdy» din 10 Martie) scria: «Polonia are toate motivele de a felicita sincer România, pentru acest succes care înseamnă o întărire a situației ei». Nu este numai un sentiment de reciprocitate care ne îndeamnă să subliniem cu satisfacție, că Polonia și-a întărit situația ei. Chiar Germania, care la 10 Februarie, rupsese în mod brutal tratativele cu Polonia pentru un tratat de comerț, a revenit la sentimente mai bune și conversațiile dela Geneva între d-nii Zaleski și Stresemann, au dus la reluarea tratativilor. Presa germană cântă pe o arie cu totul nouă: aceea a înțelegerii cu Polonia.

Toate aceste evenimente internaționale, nu trebue însă puse în legătură cu un plan ostil contra Sovietelor, ci cu dorința de a stabili pacea și a înlătura pericolul unei conflagrațiuni europene.

În cadrul acestei politici, trebue examinate declarațiile făcute de Cancelarul Marx relativ la «ideia dominantă» a politicii externe germane, pe care a precizat'o ca fiind aceea «de a face din Franța și Germania unite, centrul unei mari acțiuni de pacificare europeană». «Țările noastre reconciliate, a declarat Cancelarul Marx, corespondentului ziarului francez «Le Soir», vor salva civilizația occidentală de catastrofele care o amenință».

Cât despre prezența naționaliștilor germani în guvernul Reichului, Cancelarul Marx a interpretat'o ca și d. Stresemann ca o acceptare din partea lor a pactului dela Locarno, ca o garanție dată de această parte a opiniei publice germane care rămânea încăpățânată în ostilitatea ei contra Franței, de aderențe

și colaborare la politica de reconciliere și colaborare germano-franceză.

Această acțiune de pacificare europeană, nu trebuie interpretată ca ostilă Sovietelor, pentru că Germania este legată de Rusia printr'un tratat, a cărui respectare d. Stresemann a ținut s'o afirme ca o axiomă a politicii externe germane.

* * *

Duelul anglo-sovietic are repercusiuni depărtate de Europa. Grija tuturor statelor, așa cum se desprinde din înlanțuirea evenimentelor, este pacea, nu formarea unor coaliții ostile.

Ca un fapt politic de o importanță europeană, dar cu tendință pacifică, trebuie încadrat între evenimentele internaționale, actul Italiei de ratificare a unirii Basarabiei cu România. Succesul d-lui General Averescu este cu atât mai mare, cu cât ratificarea obținută dela Italia, dând satisfacție opiniei publice românești, naționalismului nostru rațional și justificat, se armonizează cu interesele europene de a se pune temelii durabile păcii.

A. A. Bardescu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

G o g o l

— 75 de ani dela moartea scriitorului —

*Tăcere pretutindeni, ca într'un cimitir, Dumnezeu, pustiu și strașnic se face în lumea Ta!*¹⁴

N. Gogol.

Dostoevski a spus: «noi toți» am eșit din «Montana» lui Gogol. «Noi toți» aici înseamnă generația care a venit imediat după Gogol: Dostoevski, Tolstoi, Turghenev, Gonciarov și alte nume celebre. Dar dacă e vorba de cuvinte și expresiuni care nu pot și nu sunt obligate să exprime adevărul *tot*, se poate spune cu aproximația lui Dostolevski și astfel: trei generații atârnă de «Nasul» lui Gogol. Și nu e exagerat: între Acachie Acachievici, acela ce-și realizase visul de a avea o manta pentru a-i fi furată și între orice apariție — căci nu poți să le spui oameni — a lui Gorchi e o legătură de apropiată rudenie. Acachie a trăit, și-a făcut mantaua și și-a prăpădit-o în timpul lui Nicolae I. Groaznicul și crâncenul, iar Malva de pildă a lui Gorchi își mai leagăna, țigănește, și acum șoldurile pe malurile Volgii sau în sovietele revoluției, după ce un împărat, Nicolae al II, fu măcelărit și aruncat într'un puț și pe întinsa împărăție a sa își ridicară tronuri amicii noștri din «Azilul de noapte».

Principalul e în literatură, în literatura mare să nu introduci categoria cauzalității. Fiindcă riști să vâri o divină și eternă creație într'un catalog — care nu face nici un ban chiar dacă l'ai numi «Manual de Literatură». În literatură și în artă în general numai atunci poți spune că ai priceput-o (ceea ce înseamnă: ai simțit-o) dacă i-ai simțit fluidul actualității. O operă literară e

nemuritoare, numai atunci când e actuală tuturor generațiilor. Printr'o anchetă instituită acum doi ani de guvernul sovietic Rusia sovietică afla că dintre toți scriitorii ruși cel mai cetit era Gogol. Fiindcă era cel mai actual, — după 75 de ani de dispariție. Deci cel mai nemuritor.

E necesară o mică rectificare. La desvelirea monumentului lui Pușchin, în 1881, Dostoevski însărcinat de corifeii literaturii ruse să țină un discurs — una dintre capodoperile acestui scriitor — spunea lucruri dintre care reeșia că «noi toți» — adică toată literatura rusă a eșit din Pușchin. Și asta este adevărat, fiindcă paternitatea literară a lui Pușchin este singurul adevăr. Lumea nu este omogenă, în fondul ei spiritual. E o față a ei care arată strălucitoare; parcă întreg soarele curge pe ea; parcă toată lumina s'a făcut coroană în jurul ei; parcă Apolon zâmbeste cerurilor. Această față a arătat-o sufletului rusesc Pușchin.

Iar cealaltă, cufundată în întuneric, fiindcă întunecimea spirituală — și credeți că puține înturecimi trăesc în duhul omului? — răsufală prin ea. Pe asta, fața cea întunecată a poporului rusesc, a arătat-o Gogol. «De plictiseală neînțeleasă s'a aprins pământul! tot mai aspră și mai aspră se face viața; totul devine mărunț și mic și numai în fața tuturor se ridică chipul uriaș al plictiselii, cu fiecare zi ajungând o statură ce nu o poți măsura. Totul e făcut împrejur, pretutindeni împrejur, Dumnezeu, pustiu și strașnic se face în lumea Ta!» Un gemăt, bun pentru frontispiciul revoluției..

Intre noi toți — nu rușii, ci toți contemporanii «pustiului și strășniciei» moderne și între Gogol există o înțelegere mută și sinistră. Foarte simplu: fiindcă fiecare dintre noi este întreg sau în parte un Acachie Acachieviți, omul căruia i s'a furat mantaua omul care din energiile zilnice a plăsmuit un vis, apoi a ținut acest vis în mână, în incontestabilă materialitate și căruia i a fost dat (lovitura de măciucă pe cap) să vadă visul căzut în groapă. Nu e vorba despre visurile personale ci de valorile morale ale culturii, pe care «furia le-au furat și moliile le-au mâncat». Nu avem și noi senzația că ne-a jefuit cineva de ce aveam mai scump, întocmai cum a fost jefuit Acachie Acachieviți? Această senzație de a fi jefuiți de un ideal leagă Răsăritul cu Apusul, pe Acachie Acachieviți cu orice european, pe Gogol cu fiecare din noi. Această senzație de gol, de «pustiu și strășnicie», de cimitir — *senzație universală*, — a născut pe Papini, pe Spengler și Kayserling și în sfârșit pe Niculae Bordiaev, cel cu «noul medievalism», în care crede, așteaptă și pentru care se roagă.

Iată cât e de actual Gogol și pentru ce el stă în centrul atenției mondiale, acum. Și de ce este atât de actual.

Și Papini, și Spengler și Kayserling și Bordiaev și înainte de ei, cu 40 cu 50 de ani, Dostoevski și Tolstoi până mai ieri, vorbesc de «moartea culturilor». Cultura europeană e în agonie, în luptă cu moartea. N'a crescut pe valorile *ontologice*. Adică acele care le comunică Dumnezeu. Acele care stau în fundul conștiinței.

Acele care reglementează viața și creația spirituală. Valorile din care s'a degajat cultura morală au fost pseudovalori, simulacre, fantome, minciuni. Cultura europeană e cultura și cultul minciunii. *Asta a vorbit și Gogol*. Senzul creațiunii sale literare e să ne încredințeze că cultura, adică pseudo cultura europeană, moare. Că «Dumnezeule, pustiu și strașnic se face în lumea Ta!»

Gogol nu se teme numai pentru Rusia. «Așteptați — spune el — în curând se vor ridica *de jos* (sublinierea e a mea) astfel de strigăte și anume în aceste state aparent bine orânduite, de strălucire externă a cărora noi ne încântăm atâta — încât va începe să se învârtă capul chiar acelor celebrii oameni de stat, pe care îi admirați în Camere și în Senate. În Europa încep să fermenteze pretutindeni astfel de turburări, că nu va putea ajuta nici un mijloc omenesc. *În Rusia însă tot mai scapără lumina, tot mai există căi și drumuri de mântuire*».

Să ne înțelegem: Gogol aici n'a vorbit câtuși de puțin *ca rus*. Ci ca filozof, extra sau supra-rus. Ceeace a spus Gogol în 1850, s'a împlinit până în cel mai mic amănunt în 1914 — și cine știe până la ce an de acum înainte.

Aceleași profetii le-a făcut mai târziu și Dostoevski. Mă rog: ce nu s'a împlinit din câte s'au spus? Autocratismul raționalist a lui Napoleon al II? Democrația anticalitativă a republicii franceze? N'a început de mult criza imperialismului 'civilizator al Angliei care a culminat în evenimentele actuale din Extremul orient? N'au antane și alianțe, constituirii de forțe materiale pentru a se zdrobi reciproc? Nu s'au ciocnit aceste forțe? N'a gemut omenirea de durere? Nu s'a deschis mormântul în fața individului și a colectivităților naționale? N'a murit virtual și pe alocurea de fapt — Parlamentul? Nu e batjocorită reprezentanța Națională? Nu a murit aristocrația, cea de sânge și de duh? Nu stăpânește pretutindeni mitocanul? Apoi: n'am avut anul 1914? Atâtea tratate contestate. Atâtea dreptăți nedrepte. Atâtea idealuri înfăptuite care se bat în cap? N'am avut cascada tronurilor? Și exiluri de regi? Și împărați măcelăriți? Și în sfârșit, Apocalipsa: Revoluția comunistă.

De ce toate astea? «Fiindcă — spune Gogol — veacul al XIX e gata să îmbrățișeze întreaga omenire ca pe un frate, dar pe acest frate nu-l îmbrățișează. Nu va îmbrățișa pe cel ce a ofensat și pe care trebuie să-l ierte, nu va îmbrățișa pe cel ce nu e de acord cu el, nu va îmbrățișa pe cel suferă de răni grele». De ce toate astea, te întrebi. Fiindcă oameni ai veacului al XIX «*au atunțat pe Hris'os în stradă, în lazarete, în spitale, în loc să-l cheme la ei în case, sub strașina familiară și (după ce au făcut aceasta) cred (oamenii aceștia) că sunt creștini!*»

După atâtea constatări Gogol întreabă: «Cum poate omul unui astfel de veac să iubească pe om? Cum poate împlini acea simplitate de suflet și pruncie îngerească, ce adună pe toți într'o familie? Dumnezeule, pustiu și strașnic se face în lumea Ta»

Acum ceva despre cuvintele subliniate de mine: «În Rusia

tot mai scapără lumina, tot mai există căi și drumuri de mântuire». Iți vine să râzi: în Rusia — întuneric massiv, de săl-tai cu cuțitul și tot ce se zice *Rusia* e în fundul pierzării.

Da, spune totuși Gogol: «Se va revărsa cu valurile sonore ale poezilor, se va vesti cu gurile plăcut — mirositoare ale sfinților, va izbucni ceea ce se întunecase — și sărbătoarea Sfintei In-vieri (înțelegeți asta figurat) se va sărbători *cum trebuie* mai înainte la noi decât la celelalte popoare». Nu vorbește aici orgoliul național. Plăcerea de a se crede mai bun decât alții (doar Gogol însuși a rostit: «nu suntem noi mai buni decât nimeni. Suntem mai răi decât toți — iată ce trebuie să ne spunem cu sinceritate»! Nici constatări verificobe că ar fi Rusia mai iubită de Dumnezeu. Nu! Dar Rusia va da căile și drumurile de mântuire întregii omeniri fiindcă numai ea a răstignit *incă odată* pe Hristos, dintr'o imensitate de păcătoșie, numai ea a întins *incă odată* spre buzele Lui trestia cu buretele înmuiat în oțet, numai ea, în veacul XX, a văzut că *Hristos nu moare* și numai ea, cea dintâiu dintre popoare s'a prosternat în fața Lui, în fața Mântuitorului Lumii. Or, să fi făcut acest experiment în veacul al XX înseamnă să fi descoperit un mare Adevăr, *singurul Adevăr* — să fi descoperit pe Hristos, cel alungat în stradă și să-l fi primit în casă și în suflet.

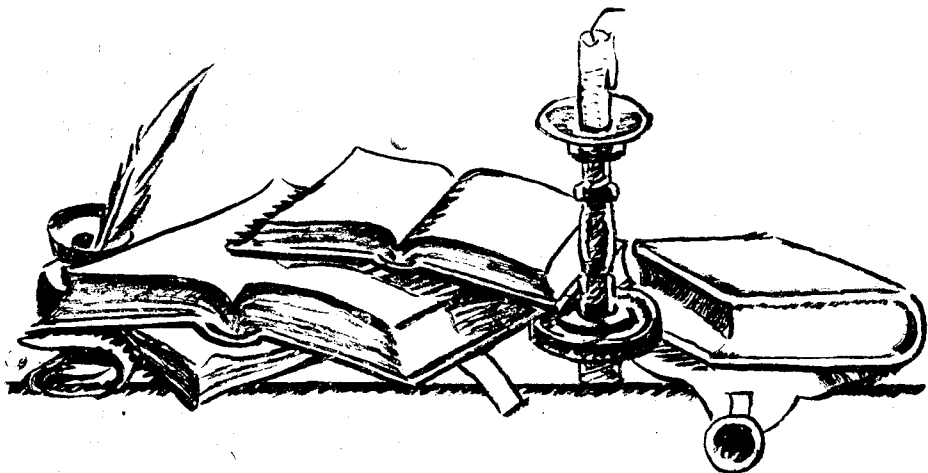
Când Kayserling spune că Rusia aduce o nouă cultură înseamnă că el parafrazează cuvintele lui Gogol. «Noua cultură a Rusiei» este Hristos.

De la El vor începe căile și drumurile de mântuire. Adică singura cultură posibilă și divină: cea creștină.

Nu știi dacă am fost în stare să arăt — din fuga condeiului — de ce Gogol este scriitor universal. Un fel de Ioan Botezătorul al veacului XIX.

G. M. Ivanov

Cronica teatrală

Hoții (Teatrul Național).

Scrierile peste care au trecut o sută de ani, ca și bătrânii, nu se mai judecă: se citesc și se ascultă. Dealtfel, comentatorul ar vădi o ținută artistică de soldat prost, strecurând poezia lui Schiller prin sitele lui actuale. Sunt lucruri cari fac parte din cifrele timpului și se moștenesc odată cu ele. Contemplate de-a'ndaratele, veacurile se subțiază, oamenii se restrâng la dimensiunile unei singure familii, ai cărei frați trec în șir și câte-unul pe puntea curbă dintre două tunele. Schiller e limba germană, e scrisul greco-slav din caetul liniat nemțește, e ora de Joi, e anticarul dela care ai cumpărat cărțile și căruia i le-ai vândut, e ghiozdanul, e corigența, vacanța, luna lui Iulie, florile, câinele și mâța; Schiller e câte puțin din fiecare spectator din sală și când se ridică lin cortina teatrului Național, unde se joacă *Hoții*, vecinul din stal îți aduce aminte cum ai făcut odată cunoștință la școală cu cântărețul got.

Nimeni nu s'a întrebat încă dacă părinții lui au fost frumoși, inteligenți și buni. Noțiunea de părinte face cu neputință și critica și estetica și pentru păreții casei toate neamurile sunt bine primite, și cocoșații și spânii și obezii.

Dealtfel, în literatură numai punctul panoramic variaza:

artistul se naște mai târziu și mai la deal sau mai de vale; peizagiul rămâne același. Imaginile și aspectele sunt permanent recente și meșterul le foiletează și le adună, volante, într'un fel, cu dreapta, cu stânga, așează colțurile la unghi sau în desordine, le taie, le sfâșie, le cocoloșește și le recompune sau le prezintă cartonate. Separate prin vârste scrierile, se alătură prin tensiune.

Firul de lână cu care se urzește și se decorează preșul moale și neîntrerupt, pentru tălpile gingașe ale gândului, nu s'a isprăvit niciodată; a trecut nestânjenit prin undreaua și suveicielele cărui țesător de iluzii și de minciuni preacurate: numai uneltele se schimbat.

Un Conte are doi băieți, porniți din Cain și Abel; cel crud, pervers și dibaci, rămâne acasă și celălalt, generosul și pribeagul, trece din Lipscași în codru și se face căpitan de briganzi. Nu e o povestire din zilele noastre.

Exaltarea brigandajului, asociat haiducește cu sentimentul politic de libertate nu este o teză pentru contemporanii automobilului, radiofoniei și ai mașinilor de zburat. Inchiderea bătrânului într'un turn părăsit, într'un puț scobit în aer, flămând și gol, e de-o inspirație întârziată și pentru copii. Trei decese ale unuia și aceluiș personaj nu mai satisfac inteligența noastră rapidă și rezumativă. Un emisar falsificat și nerecunoscut, care înlesnește ramificarea mugurelui dramatic, vine din mit și ia loc într'o mecanică naivă. Femeea iubită de amândoi frații, asasinarea ei de către fratele pribeag, apariția pribeagului, noaptea, în peșină, în casa părintească, briganzii, pistoalele, înscrierea unui nobil Ceh în bandă și diversele garnituri ale piesei nu fac parte din codexul artistic al zilei de azi, simplificat până la punct.

Piesa a fost totuși cu succes jucată și publicul interesat să urmărească spectacolul stăruitor până la sfârșit. Ceeace dovedește ridiculul și capacitatea briștilor, opticienilor și bacteriologilor artei dramatice, care au introdus în limbajul maimuțar după știință, al meșteșugului analitic puțin onorabil, vocabule, formule, calificări, manometre, lanțul de măsurat pogoane și cântare. O piesă de teatru, — această mare arcană a magiei dramatice, trebuie demascată pentru a da încredere în puterile lor, sfielilor talentate — poate să fie construită, cum se zice, sau neconstruită, logică sau illogică, normală sau absurdă, cu subiect sau fără subiect, nu importă: rețetele și teama de greșuri trebuie eliminate. E

destul să fie scrisă cu alegere și cu frumusețe și este destul să prezinte un personaj concentrat.

Hoții conține un atare personaj, pe Franz, Cainul familiei, un individ «scârbos», calificat așa, cu voce tare, în timpul spectacolului, de revolta nestăpânită a unei brave spectatoare. Acest monstru inutil și nejustificat, alungă pe frati-su de-acasă, cu tertipurile, omoară inima tătâni-su, închide pe bătrân într-o fortăreață, se muncește să seducă ibovnica fratelui, minte pe toată lumea — și, mai e și slut. În sfârșit, fiorosul se sinucide, am putea spune: degeaba; de teama că nu știe ce se va întâmpla cu el.

Teatrul Național se cinstește, introducând în repertoriu *Hoții*. Între public și piesa germană, distanța a mai fost acoperită cu un întreg program dramatic de extremă dreaptă. Spectatorul avea nevoie să știe cum lucrează și unul, Schiller, după D-l Caton Teodorian.

Asupra interpretării ne vom permite să exprimăm păreri foarte precise, în disarmonie cu sugestiile păinjoase în care este înfășurat interpretul principal. Rolul lui Franz a tentat mai mulți actori, care ar fi dorit să-l joace, înlăturând pe d. Bălțățeanu. Talentați, desigur, pentru alte destinațiuni teatrale, ne cam îndoim că ei ar fi putut face față rolului elastic și complex al personajului, jucat cu eleganță de către titular. În literatură și pictură un artist poate fi genial și lipsit de fizic corespondent: cititorul nu se găsește impresionat de fotografia de cimpanzeu a unui mare poet. Pe de-asupra textului, care pune în scenă un individ urât, nici autorul însuși nu și-ar interzice o preferință pentru urâtul subiectiv în aspectele unui actor potrivit să dea publicului impresia că se află pe teritoriul frumosului și nu în domeniul factorilor activi din Hale. Din lumea elenică a trupurilor sculpturale, investimântând valoare și temperament, ne-a mai rămas câte ceva, în teatru; și acest puțin esențial trebuie apărat și impus ca o condiție de admisibilitate. Poporul nostru dă un procent neobicinuit de mare de bărbați frumoși și de femei frumoase: este nepermis să vedem defilând la rampă paginile chirurgiei generale și maladiile incurabile.

D. Bălțățeanu a realizat un Franz studiat, înțeles, ager, multiplu și nuanțat. Dela început, personalitatea se ivește concretă și, ținută cu artă la nivel egal, culminează în tabloul roșu al căderilor și al sinuciderii cu cureaua. Scena de confidență, de spaimă și descurajare e insula piesei, în jurul ei joacă toate

celelalte, ca niște talaze mici. Suferința monstruoasă a insului, d. Bălțățeanu a realizat-o voluminos, fără incursiune în literatură, cu margini fixate. Nici-o clipă de eroare în concepție sau de șovăire și nici-o clipă de afectare, acea afectare sinceră și reminiscentă, care face mucavaua să caute sonoritatea argintului și să se deslege în ecouri de tinichea.

Am încercat o plăcere intelectuală surprinzătoare, urmărind pe d. Bălțățeanu în Franz, și cu atât am gustat-o mai mult, cu cât fuseserăm preveniți împotriva D-sale. Incheem aceste însemnări cu sentimentul că am aplaudat o carieră artistică viitoare, fericită pentru teatrul românesc.

T. Arghezi

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Chestiunea Basarabiei și Dreptul internațional

Prețioasa contribuție a unui român basarabean

În lupta, pe care suntem siliți s'o purtăm dincolo de hotare, pentru afirmarea deplinelor noastre drepturi asupra Basarabiei, cartea d-lui Alexandru Boldur despre «*Chestiunea Basarabiei și Dreptul Internațional*» constituie un moment important, asupra căruia nu se poate să nu ne oprim cu satisfacție. Nici persoana autorului acestui voluminos și documentat studiu nu ne e indiferentă. Fostul profesor la Universitatea din Petrograd e el însuși român basarabean. Faptul că, după atâta trecere de vreme și după ce a suferit atâția ani de-a rândul influența culturii rusești, conștiința românească n'a amuțit în inima sa, pledează în favoarea noastră aproape tot atât cât și cartea de 400 pagini pe care a scris-o în franțuzește pentru a dovedi, cu toate argumentele științei dreptului, că Basarabia e o țară românească.

Lucrarea d-lui Alexandru Boldur se sprijinește, cu temei, pe următoarele principii :

1) *Chestiunea Basarabiei e o chestiune națională*, căci problema care se pune e unirea într'un singur organism politic a diferitelor ramuri ale națiunii române. Iată de ce, pentru România, stăpânirea asupra Basarabiei constituie o chestiune de viață.

2) *Interesele rusești, pentru cine știe să le înțeleagă, nu sunt în contradicție cu o asemenea deslegare a chestiunii Basarabiei*. Incorporarea cu forță, de către Statul rusec, a popoarelor de altă naționalitate e rezultatul politicii țariste de dinainte de război. Poporul rus, așa cum ar trebui să se înfățișeze astăzi ca popor tânăr, cu un viitor bogat, trebuie să aibă curajul de a renunța la egoismul național. Alipirea Basarabiei la Rusia s'a identificat cu interesele rusești numai în urma unei contagiuni psihice, a unei sugestii colective, fără nici o bază rațională.

3) *Tratatul cu Rusia sovietică sunt, totuși, necesare, căci aci se găsește embrionul viitoarei Rusii democratice.*

4) *Basarabia nu poate să rămână independentă. În principiu chiar, România are drepturi istorice asupra Basarabiei. În chip practic, o Basarabie independentă ar fi mărul discordiei între România și Rusia, sfârșind în cele din urmă prin a fi alipită uneia sau celeilalte, pe prețul unei violente lupte naționale.*

5) *Chestiunea Basarabiei nu poate fi rezolvată prin plebiscit.*

6) *România are nevoie de garanții pentru a-și asigura stăpânirea asupra Basarabiei.*

În desfășurarea tezei sale, d. Alexandru Boldur întrebunțează deopotrivă argumentul istoric și cel juridic, sprijinindu-se cu deosebire pe acei dintre autorii ruși, cari recunosc existența legitimă a unui principiu al naționalității. Un capitol întreg e rezervat chestiunii plebiscitului în Basarabia, pe care d. Alexandru Boldur îl crede deopotrivă de inutil și de periculos. Inutil, pentru că populația Basarabiei și-a manifestat în mai multe rânduri dorința sa de a se uni cu Patria-mamă. Periculos, pentru că ar deschide drum liber propagandei comuniste dincoace de Nistru.

A urmări pas cu pas documentata lucrare a d-lui Alexandru Boldur e o încercare cu neputință de realizat în cadrul restrâns al unei recenzii. Autorul face, într'adevăr, o amănunțită expunere a politicii țariste începând dinaintea de Caterina II-a; explică raptul Basarabiei de către Rusia; apără dreptul popoarelor de a dispune singure de soarta lor și dezvoltă ideea, că Basarabia, menținându-și caracterul ei etnic românesc în decursul unui veac, de îndată ce și-a recâștigat independența la 1918, de bună voe a renunțat la această independență, cu care nu avea ce face și s'a alipit României.

D. Alexandru Boldur nu uită să limpezească adevăratele motive pentru cari Rusia agită necontentit chestiunea Basarabiei. Nu acest petec de pământ moldovenesc o interesează cu ale ei 40.000 de verste patrate, ci o preocupă pretextul de a se amesteca într'o zi în afacerile politice ale Europei centrale. Pentru România, Basarabia reprezintă o problemă de existență națională. Pentru Rusia sovietică, acelaș colț de țară înfățișează, pur și simplu, un mijloc de a turbura ordinea actuală a statelor europene. Stăpânirea românească asupra Basarabiei se armonizează cu interesele păcii mondiale, câtă vreme veleitățile bolșevice rimează cu intenția bine cunoscută a Internaționalei a treia de a deslănțui urgia revoluției sociale de-alungul tuturor frontierelor.

Nu e greu de ghicit încotro trebuie să se îndrepte preocupările marilor state europene. Acestea trebuie să garanteze României posesiunea asupra Basarabiei în propriul lor interes. Acesta e încheierea finală la care ajunge cartea d-lui Alexandru Boldur, tocmai în preajma ratificării de către Italia a tratatului internațional, prin care se recunoaște unirea Basarabiei. E desigur, o agreeabilă coincidență, împrejurarea că volumul *«Chestiunea Basarabiei și Dreptul Internațional»* a apărut la Paris, cu puține zile înainte

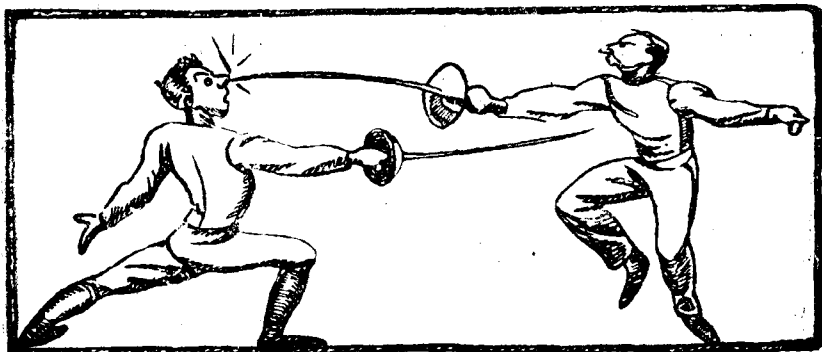
de imbucurătorul succes diplomatic al guvernului Averescu la Roma. Dar întâmplarea vorbește limpede în favoarea **punctului** de vedere dezvoltat cu atâta forță logică de d. Alexandru Boldur în cartea sa. Latura internațională a problemei Basarabiei, întru cât mai există o asemenea problemă, a fost soluționată printr'o recunoaștere unanimă din partea marilor puteri aliate. Ce poate să mai intervină? O tentativă a Sovietelor de a lua Basarabia cu forța?

Pentru moment această perspectivă e ca și exclusă. Imperialismul bolșevic de astăzi, atât de puțin diferit de imperialismul țarist de ieri, e lipsit de capacitatea unei ofensive militare. Aceasta nu însemnează însă, că mâine lucrurile nu s'ar putea schimba. Bolșevismul așteaptă numai momentul prielnic pentru a năvăli, cu germenul distrugerii, asupra Europei, semănând pretutindeni groaza morții, pasiunea urii și ruinele anarhiei. Primul zăgaz de care se va lovi această năvălă va fi Basarabia. Iată pentru ce stăpânirea românească asupra acestei provincii e o necesitate de ordin mondial, iată pentru ce marile puteri aliate trebuie să asigure României stăpânirea asupra Basarabiei.

Ion Balint

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Insemnări

O fericită întoarcere. — Vorbim în altă parte a revistei despre vasta lucrare asupra Basarabiei, datorită lui Alexandru Boldur, fost profesor la Universitatea din Petrograd. Până mai ieri-alaltăeri, câți dintre noi bănuiau măcar existența acestui basarabean erudit, care își întrebuința timpul, în fecunda râvnă a tăcerii, scriind o carte de câteva sute de pagini pentru a dovedi dreptul de stăpânire al României asupra provinciei în care s'a născut? Nici nu se putea o mai plăcută surprindere. Ea ne-a venit, dimpreună cu un neprețuit dar al minții, tocmai din Parisul, unde știam că se adăpostesc renegații din jurul d-lui Krupenski, acele slugi bine hrănite ale Rusiei țariste, cari și-au vândut cu inimă ușoară propria conștiință românească în schimbul unui copios ospăț de moșii.

Să vorbim drept: ne soseau până acum, prea puține ecouri din viața culturală a Basarabiei. O sută de ani de robie rusească au așternut un val de întuneric peste sufletul poporului moldovean dintre Nistru și Prut. Tăranimea a rămas la vatră, pe întin-

sul câmpiilor Basarabiei, cu tradițiile ei, cu graiul ei, cu îndeletnicirile ei, păzind cu veche îndârjire dacă, în cenușe încropită, o scumpă moștenire din bătrâni. Dar atât. Burgheziimea orașelor, acolo unde acestea începeau să se infiripe, era dușmană neamului nostru. O viață intelectuală, românească lipsea. Iar boerimea înstărită din cuprinsul Basarabiei, atrașă încetul cu încetul de mirajul Petrogradului, se înstrăina din generație în generație, îndreptându-se cu îndreptățita ei sete de a cunoaște lumea spre cultura rusească.

Urmând acest drum spre înaltă învățătură în limbă străină, d. Alexandru Boldur a suit spre culme până la catedra dela Universitatea din Petrograd, de unde preda tinerilor vârstare ale sfinteii Rusii teorii juridice savante. Și iată, că scumpa moștenire din bătrâni dormea numai în cenușa încropită a inimii sale de basarabean. Vâltoarea războiului mondial a răscolit toate amintirile sângelui și, într'o bună zi, a bătut la ușa casei noastre un nou frate. Il primim cu brațele deschise.

Zilele trecute, s'a încheiat la Senat o tovărășie foarte simpatică, purtând numele de: „Amicii Basarabiei“. N'ar fi firese, ca acești prieteni ai ținutului dintre Nistru și Prut să găsească mijlocul pentru a-și arăta bucuria lor față de opera, atât de folositoare, a unui învățat basarabean? Nu se taie nicăieri vițelul cel gras?

Hotarul latinității. — În admirabilul discurs, cu care a însoțit la Senat vestea ratificării de către Italia a unirii Basarabiei, d. general Averescu a pomenit, cu justă mândrie, despre geniul latinității, pe care foștii legionari ai împăratului Traian l'au transplatat pe culmile Carpaților. Iar ziarele noastre au reprodus, acum de curând, un desen apărut în „Popolo d'Italia“, gazeta d-lui Mussolini, reprezentând un legionar roman de pază la granița Basarabiei. În josul acestui desen, o singură explicație: *Latinita*.

Pot să vadă unii, totdeauna atât de sceptici pentru a întuneca momentele de entuziasm, pot să vadă unii, repetăm, un fel de romantism de circumstanță în aceste manifestațiuni de frățească latinitate. Originea noastră romană, — motiv de exagerări lingvistice pe vremuri, — a fost de mulți contestată. Dar cei, cari n'au încetat să-și îndrepte privirile spre Roma ca spre un leagăn al neamului românesc, nu uită, desigur, nicio clipă, frământata desfășurare a istoriei noastre naționale, cu toate momentele ei de grea cumpănă, cu toate perioadele ei nedeslușite.

Ca în toate faptele creațiunii, a fost și în plămădeala poporului român o epocă de mister, din cuprinsul căreia n'au străbătut până la noi decât vagi bănueli și înțelesuri trunchiate. Aceasta nu însemnează, însă, că nu ne este îngăduit să regăsim urmele ci-

vilizației romane de-alungul valurilor traiane, și că nu e binevenită bucuria, cu care recunoaștem în cugetul nostru scăpărările luminoase ale spiritului latin.

Nu e nicio mirare, deci, dacă vom să așezăm vechia și buna noastră prietenie cu Italia sub ocrotirea unei moșteniri comune, și dacă ne sîntim, și mai departe, din aceeași glorioasă familie. Dincolo de frumoasele cuvântări ale zilelor solemne, această legătură de sânge e o neclintită realitate

Legea presei. — În revista „Democrația“, care e a „Cercului de studii al partidului liberal“, d. Vespasian V. Pella, profesor de drept penal și fost deputat, publică un lung comentariu asupra Legei presei, pe care o pregătește guvernul actual. Cu acest prilej, d. V. V. Pella încearcă să fixeze doctrina partidului liberal asupra libertății presei. Cercetările excelentului penalist, în orice caz, sînt interesante și concluziile la cari ajunge foarte aproape de judecata normală.

Reținem, din numeroasele citații, un pasagiu din discursul rostit de d. Ion Brătianu în ședința dela 31 Martie 1884 a Adunării Deputaților. Iată ce zicea marle om de stat, acum 45 ani: — „Am fost și voi fi cel mai devotat pentru libertatea presei“.

„Orice lucru are însă și partea sa bună și partea sa rea“.

* „Tot așa este și cu jurnalistica“.

„Și în jurnalistică s'au introdus o clasă de oameni cari au crezut că din presă pot face comerțul lor“.

„Nu cred că există ființă, nici morală nici fizică, în societatea omenască, care să poată funcționa fără răspundere“.

„Orice licență însă, căreia nu i se pune de societate un frâu, mai de vreme, aduce mai târziu o reacțiune teribilă“.

„Despotismul este totdeauna o reacțiune în contra licenței”.

„Nu pune nimeni margini presei, ci acelor cetățeni cari prin presă vin și comit crime”.

„Care stat a aplicat principiul libertății absolute?”

„Să ne facem așa dar instituțiunile, după un studiu profund al condițiilor trecute și prezente ale societății noastre, să ne aducem întotdeauna aminte că nu trebuie să facem experiență pe corpul națiunii”.

„Să punem cât mai mult foc și stăruință în întărirea instituțiilor noastre, mai cu seamă al acelor cari sunt menite să facă educațiunea poporului nostru”.

E ciudat, cum aceste cuvinte își păstrează și astăzi actualitatea lor. Cu o singură adăugire. „Oamenii cari au crezut că din presă pot face comerțul lor” s'au înmulțit, cum nici cu gândul nu gândeau bunicii noștri. Treceți numai odată din întâmplare, prin Lipscănia gazetărească de pe strada Sărindar!

D. dr. Lupu și presa. — Până mai ieri-alaltăieri, d. dr. N. Lupu era un răsfățat al presei din strada Sărindar. Era, în atitudinea combativă a fostului ministru de Interne, un mic și regretabil echivoc, mulțumită căruia patronii ascunși ai gazetelor noastre democratice își închipuiau, că au de-aface cu unul de-ai lor. Echivocul, însă, s'a lămurit. Nu numai, că d. dr. N. Lupu a lichidat definitiv o tovarășie politică, de pe urma căreia a avut mai multe neazuri decât satisfacții, dar despărțirea sa de d-nii Iuliu Maniu și Ion Mihalache s'a îndeplinit într-o atmosferă de perfectă sinceritate, cu lămuriri și spovedanii publice, spre deplina neplăcere a reporterilor dela „Adevărul” și „Dimi-

neața”. D. dr. N. Lupu poate să abia toate defectele, pe cari i le găsec (cu oare care întârziere) foștii săi amici. Un cusur, totuș, îi lipsește. Nu e, cătuș de puțin, fărnatic. Ca toți impulsivii, se dă pe față la cea dintâi atingere cu un pumn de oameni. Deaceea, știm acum, că d. dr. N. Lupu a plecat din partidul național-țărănesc, fiindcă nu se poate împăca nici cu regionalismul d-lui Iuliu Maniu, nici cu lupta de clasă a d-lui Ion Mihalache.

D. dr. N. Lupu se mărturisește un adept al ideii naționale.

Înțelegeți, că în asemenea condițiuni a pierdut pentru totdeauna admirația grauerilor și honigmanilor care-l tămâiau până mai deunăzi. Efectele au și început să se vadă. Într'un discurs ținut acum câteva zile la Constanța, pomenind despre nefericita fuziune a partidului țărănesc cu comitetul de o sută dela Cluj, d. dr. N. Lupu a făcut această destăinuire: — „Am căpătat făgăduința formală din partea d-lui Ion Mihalache, că nu va face fuziunea, și că o încearcă numai ca să liniștească opinia publică”. Și președintele noului partid țărănesc se întreabă: — „Care opinie publică? Cea făcută de gazetele din București, inspirate de d. C. Stere?”

Aceste gazete, nu e nevoie să le ghicim, sunt: „Adevărul” și „Dimi-neața”. D. dr. N. Lupu a ajuns la vorba noastră, și tăgăduiește acestor suspecte tipărituri, despre cari nimeni nu poate să spună ce interese servesc, dreptul de a vorbi în numele opiniei publice românești. Ne pare bine, că simpaticul luptător politic, dincolo de ceace ne desparte, a ajuns să facă aceeaș constatare, pe care o popularizam de câțiva ani încoace. Și am vrea să-l felicităm, fiind convins că de azi înainte nu va mai fi lăudat, niciodată, în presa de pe strada Să-

... un autentic certificat de
... care nu trebuie să-l
disprețuiască.

Centenarul romantismului. —

Arhivarii istoriei literare au descoperit în calendar ziua în care s'a născut romantismul, și se grăbesc să pună la cale aniversarea centenarului. Se împlinesc, într'adevăr, o sută de ani dela celebra prefață publicată de Victor Hugo în fruntea lui „Cromwell”, ca un manifest al unei noi școale literare. Tot atât de bine s'ar putea alege, ca punct de orientare al acestei comemorări, seara în care Théophile Gautier și-a îmbrăcat vesta roșie pentru premiera lui „Ernani”.

Oricum, creștătura a fost trasă pe răbojul anului. Se vor organiza conferințe în ciclu. Teatrele vor juca „Ruy-Blas”, sau, în cel mai bun caz un proverb de Alfred de Musset. Editorii vor umple vitrinele librăriilor cu o nouă ediție a „Operilor complete” ale exilatului de la Guernesey și lumea va fi încredințată că a sărbătorit nașterea romantismului.

Dar actele de stare civilă sunt, adeseori, puse la îndoială. Nu mai știi câte cetăți grecești își disputau cândva cinstea de a fi văzut născându-se pe Homer. Nici până astăzi, criticii nu sunt dumiriți dacă Shakespeare a fost, cum se crede, Shakespeare, sau dacă era lord-filosof și-l chema Bacon. E, într'adevăr, Victor Hugo părintele romantismului, sau cel puțin al romantismului francez? Ar fi să uităm cu totul pe Voltaire, pe Chateaubriand, și mai cu seamă pe Jean-Jacques Rousseau, a cărui înfierbântată dorință de descătușare și a cărui nevoie nestinsă de a-și destăinui personalitatea sunt, credem noi, izvoarele vii de unde s'au adăpat toți romanticii de mai apoi. Aci e obârșia romantismului francez. Mai încapere-o îndoială?

Posteritatea uită, în fine, că romantismul nu e o *dată*, ci e o *epocă*. Nu e însă cea dintâi eroare pe care o săvârșește posteritatea. Noul continent n'a fost descoperit de Cristofor Columb? Și nu poartă, totuș, numele lui Americo Vespuccio?

Intre honigmani și Mussolini. —

Honigmanii noștri cu firea lor vitează bine cunoscută, stau totdeauna în fruntea campaniilor de . . . (nu vă speriați) defăimare și se războiesc grozav oridecâteori nu este sancțiune pentru caftanul lor. Așa au făcut și astă-toamnă când sau pus cu ifos în fruntea corului care hulea Italia, pe generalul Averescu și pe Mussolini (dulcele lor amic. . .) Era un orăcăit honigmănesc de-ți asurzeau urechile.

Dar iată că odată cu primăvara terribilele fiare ale presei democratice, năpârlesc integral.

Pe unde svârliseră noroi, cerneală și nemernicii vin acum cu perie și surâsuri unsuroase.

3. Avem, mă rog, acum, „o zi mare”.

De unde a răsărit?

Din „inconștiența criminală” a generalului Averescu și „perfidia” lui Mussolini.

Iată-l deci pe fostul „perfid” transformat în „sincer prieten” al României în evoluția pestriță a sufletului honigmanilor de pe malurile Dâmboviței.

Cu siguranță că bărbatul de stat al Italiei, despre care am auzit că a leșinat de două ori în Septembrie trecut când a avut de îndurat fulgerile lui Albert Honigman, astăzi în fața fericitului reviriment al democrației din Sărințar, iluminat de bucurie va trimite amicului său Albert o beza și două decorații. . .

În tot cazul honigmanii imprudenți astă-toamnă, devin prudenți în primăvară, căci nu se știe ce poate aduce iarna. . .